

Folkpensionsanstaltens fullmäktiges
VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2010

B 1/2011 rd

FOLKPENSIONSANSTALTENS FULLMÄKTIGES
VERKSAMHETSBERÄTTELSE
2010

HELSINGFORS 2011

ISSN 0355-4996
Edita Prima Oy, Helsingfors 2011

FOLKPENSIONSANSALTENS FULLMÄKTIGE

TILL RIKSDAGEN

I enlighet med 5 § 7 punkten i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001)
tillställer Folkpensionsanstaltens fullmäktige härmed riksdagen sin
verksamhetsberättelse för 2010.

Helsingfors den 5 april 2011

På Folkpensionsanstaltens fullmäktiges vägnar

Anneli Kiljunen
ordförande

Olli Valpola
sekreterare

INNEHÅLL

1	Allmänt	1
2	Kundservice och utveckling av verksamheten.....	2
3	Vissa specialfrågor.....	6
4	Fullmäktige	8
5	Revisorer.....	8
6	Bokslut och ansvarsfrihet.....	8
7	Centrala frågor som behandlats under året	9
8	Inspektionsresor och orientering i FPA:s verksamhet på krets- och lokalnivå.....	10
9	Bilagor	10

Bilagor

1.	Förteckning över fullmäktige och ersättare	11
2.	Revisionsberättelse	12
3.	Översikt av forskningens centrala resultat och iakttagelser 2010.....	14

1 Allmänt

Fullmäktige **sammanträdde** 9 gånger och fullmäktiges arbetsutskott 12 gånger under 2010. Vid varje plenum presenterar generaldirektören en heltäckande översikt av verksamheten vid Folkpensionsanstalten (FPA). I detta sammanhang behandlas som regel bland annat läget för finansieringen av FPA och de olika förmånssystemen, omkostnadernas utveckling, förmånernas genomströmningstider både på ett riksomfattande plan och vid försäkringskretsarna, nyckeltal som beskriver medarbetarskapet och personalen samt övriga aktuella ärenden. Generaldirektören och de övriga direktörerna medverkar vid plena och redogör vid behov för de ärenden som rör deras ansvarsområden. De deltar även i arbetsutskottets möten. Övervakningsrevisorn presenterar en rapport för fullmäktige en gång i kvartalet. För fullmäktige redovisas dessutom de viktigaste resultaten av FPA-barometerundersökningen och av övriga utredningar som gäller kundservicen och andra funktioner vid FPA.

Efter att generaldirektör Jorma Huuhtanen meddelat att han kommer att gå i pension 30.9.2010 beslöt fullmäktige 9.3.2010 lediganslå tjänsten som generaldirektör. Ansökningstiden gick ut 15.4.2010, och då hade sju personer anmält sig som sökande till tjänsten. Fullmäktige beslöt vid plenum 11.5.2010 att för republikens president föreslå att social- och hälsovårdsminister, odontologie doktor Liisa Hyssälä utnämns till tjänsten som generaldirektör vid Folkpensionsanstalten. Republikens president Tarja Halonen utnämnde genom beslut 21.5.2010 Liisa Hyssälä till generaldirektör från 1.10.2010. FPA:s styrelse utnämnde 17.6.2010 Liisa Hyssälä till direktör för viss tid för tiden 1.8–30.9.2010.

Vid fullmäktiges plenum 23.11.2010 utsågs ny styrelse för Folkpensionsanstalten för en treårsperiod med början 1.1.2011. Vid mötet röstade man om huruvida en person som är högre tjäns-

teman vid finansministeriet kan väljas till styrelseordförande. I social- och hälsovårdsutskottets betänkande om lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) konstateras följande: ”Utskottet anser att det faktum att Folkpensionsanstalten inte är direkt underställd styrningen och övervakningen inom ramen för den regerings- och ministeriebundna myndighetsapparaten talar för att varken en minister eller en företrädare för ett ministerium skall kunna väljas till ordförande eller vice ordförande” (ShUB 20/2001 rd). Vid omröstningen konstaterades (med rösterna 9–3) att den person som föreslagits som ordförande inte företräder ministeriet, utan sin egen politiska grupp, och att ett val därför är möjligt.

Förmånsutgifterna för den socialförsäkring som FPA svarar för uppgick till totalt 12,2 miljarder euro 2010, en ökning med 3,1 % jämfört med 2009. Handikappförmånerna ökade mest, med 21,6 %. Arbetslöshetsförmånerna ökade med 12,5 %. Förmånsutgifternas andel av bruttonationalprodukten var 6,9 % och 21,4 % av de sociala utgifterna. Den största förmånen vad gäller antalet mottagare var sjukvårdsersättningarna, som betalades till totalt 4 170 400 personer. Vid slutet av 2010 var antalet mottagare av pensionsförmåner från FPA 722 600, medan barnbidrag betalades för 1 014 900 barn. Arbetsmarknadsstöd från FPA beviljades 198 700 personer under 2010. På lång sikt fortsätter FPA:s sjukförsäkringsutgifter att öka, medan pensionsförsäkringsutgifterna minskar.

Omkostnaderna uppgick till 433 miljoner euro och deras andel av de totala kostnaderna var 3,4 %, vilket kan anses skäligt. **De totala intäkterna** utgjorde 12,9 miljarder euro, varav staten stod för 67 %, försäkringspremierna och -avgifterna för 28 % och kommunerna för 5 %. På den ansevärd ökningen av statens andel, dvs. budgetfinansieringen, inverkade det

faktum att **arbetsgivarnas folkpensionsförsäkringsavgift** slopades vid ingången av 2010. Om detta beslut som ingick i en socialinkomstpolitisk helhetslösning fördes ett flertal kritiska diskussioner vid fullmäktiges möte. Det finansieringsunderskott om cirka en miljard euro som därmed uppstod medförde också att minimibeloppet av folkpensionsfondens finansieringstillgångar ("buffertfonden") sänktes från 5 procent till 3,5 procent.

I slutet av 2010 uppgick antalet **anställda** vid FPA till 6 092, vilket var 50 fler än ett år tidigare. Arbetsinsatsen motsvarade 5 617 årsverken, vilket var 138 årsverken mer än 2009. Personalomsättningen vid FPA ökade något under 2010. Totalomsättningen för den ordinarie personalen var 12 %. I slutet av året var medelåldern för FPA:s ordinarie personal 46,7 år. Personalens åldersfördelning har jämnats ut jämfört med året innan. Nyckeltalen för personalens välbefinnande utvecklades i positiv riktning 2010.

2 Kundservice och utveckling av verksamheten

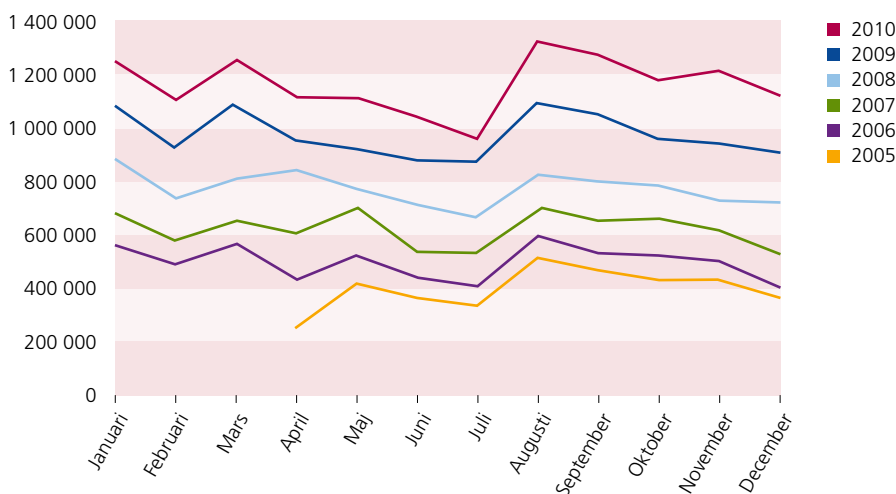
E-tjänsterna har utvecklats aktivt vid FPA. Möjligheterna att sköta ärenden elektroniskt

förbättrades ytterligare och kunderna informerades om dem genom olika kanaler. Allt fler FPA-kunder sköter sina ärenden på webben. Under 2010 gjordes 13,9 miljoner besök på FPA:s webbplats, kela.fi. De ivrigaste användarna av e-tjänsterna var alltså barnfamiljer och studerande. Enligt resultaten av en undersökning om e-tjänsterna inom den offentliga förvaltningen som finansministeriet genomförde 2010 var kela.fi den mest populära webbplatsen (26 %). Därefter kom vero.fi (25 %) och karttapaikka.fi (21,1 %).

Arbetet med att utveckla **datasystemen** fortsatte vid FPA. Vid början av 2010 startades projektet Arkki, vars syfte är att förnya alla 40 förmånssystem jämte e-tjänster. Kund- och processinriktning är projektets viktigaste grundpelare. Under året framskred arbetet med ett pilotsystem (lånegaranti i anslutning till vuxenutbildningsstöd) och en ny förmånsarkitektur inom ramen för förmånssystemreformen. Dessutom inleddes revideringen av handikappförmånssystemet och planeringen av ett system för rätt till sjukvård utomlands jämte ett faktureringsystem. Målsättningen är att förnya förmånssystemen 2012–2021.

FPA:s blivande system för hantering av kund-

Antal besök per månad på kela.fi

servicen och förmånsarbetet (OIWA) har varit en del av projektet Arkki sedan 2010. Projektets syfte är att förbättra kundservicen och underlätta handläggningen av förmånsärenden. Projektet framskred enligt förväntningarna och pilotprojektet inleddes i Mellersta Finlands försäkringsdistrikt och vid FPA:s kontaktcenter 1.11.2010. OIWA, som byggts upp av sakkunniga vid FPA, är ett välfungerande och användarvänligt system. En väsentlig del av OIWA är ett skannings- och indexeringssystem, som har byggts upp av en extern leverantör. Detta system har innehållit flera fel. För att förebygga motsvarande situationer framöver ska man för projektet Arkki göra upp klara anvisningar för övervakning av externa leverantörer samt dokumentation.

Kyky-projektet – i rätt tid och i aktiv samverkan med kunden är ett processinriktat utvecklingsprojekt för förmåner som gäller hälsan och arbets- och funktionsförmågan. I projektets första skede kartlades och beskrevs ar-

betsförmågeprocessen och kontaktytorna till bl.a. hälso- och sjukvården, arbetsgivarna, arbetsförvaltningen, socialväsendet och producenterna av rehabiliteringstjänster. Inom ramen för projektet utvecklades även ett system med ”case managers” som utsetts vid FPA för att leda kundprocessen och se till att kundernas ärenden går vidare.

Vid slutet av året inleddes projektets andra fas, som går ut på att utveckla processen för funktionshindrade personer och för sjuka eller funktionshindrade barn. Målet är att skapa en servicemodell med aktivt stöd för smidiga rutiner i kundernas dagliga liv inom ramen för en helhetsinriktad samverkan med övriga aktörer. En personlig kundrådgivare (”case manager”) ska fungera som stöd för kunden och dennes familj.

Telefonservicen har koncentrerats från byråerna till FPA:s kontaktcenter, som har enheter i Jakobstad, Joensuu, Jyväskylä, Kemijärvi och Lieksa. Kunderna i hela landet betjänas nu av

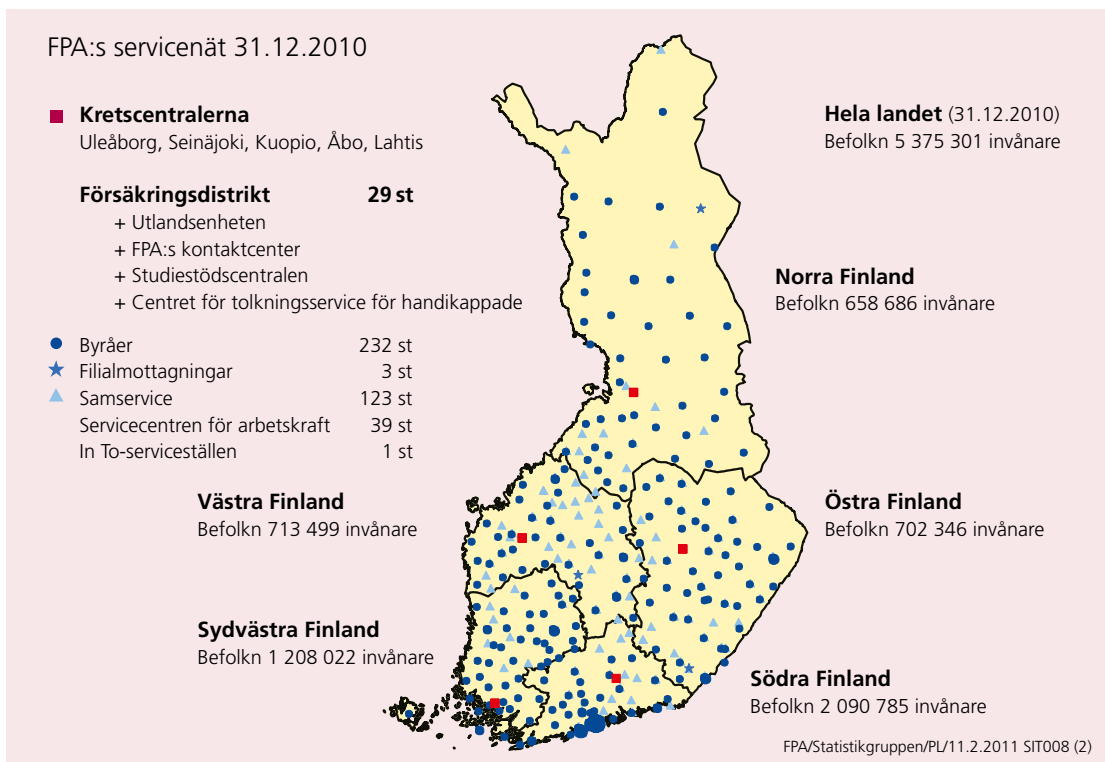
12 servicenummer som är indelade enligt livssituation. För telefonsamtal från myndigheter finns ett eget servicenummer. Vid FPA-byråerna tas inga kundsamtal längre emot, varför man där kan koncentrera sig på att betjäna de kunder som besöker byråerna och på att avgöra ansökningar.

FPA:s servicenät täcker hela landet. Vid slutet av 2010 hade FPA 232 **byråer**, tre filialmottagningar och 29 försäkringsdistrikt. **Samservice** gör det lättare för medborgarna att sköta sina ärenden, då tjänsterna inom den offentliga förvaltningen finns på ett och samma ställe. De stöder också förändringarna i FPA:s servicenät. Vid slutet av 2010 fanns det 123 samserviceställen som verkade dels parallellt med FPA:s byråservice, dels självständigt. I Kampen i Helsingfors finns dessutom FPA:s och Skatteförvaltningens gemensamma **In To-service** för arbetstagare, företagare och studerande som kommer till Finland samt för företag som anställer arbetskraft. Arbets- och nä-

ringsbyråernas, kommunernas och FPA:s gemensamma **servicecentra för arbetskraftsändan** uppgick till 39.

Fullmäktige har på alla sina möten fått en utredning om de olika förmånsansökningarnas genomsnittliga **genomströmningstider**. FPA upprätthåller statistik i realtid över dem. Statistiken utvisar siffror för varje byrå, försäkringsdistrikt och -krets samt för hela landet. På så sätt kan arbetsledningen följa med genomströmningstiderna och vid behov styra om resurserna och vidareutveckla processerna. Också när det gäller arbetsutjämningen som stöder sig på den elektroniska dokumenthanteringen är dessa uppgifter centrala; arbete kan överföras från stora överbelastade byråer till byråer som har kapacitet att hjälpa till med handläggningen av ärenden.

De ansökningar som inkommit till FPA bör avgöras inom en viss målsatt tid. Målen sätts upp förmånsvis, och måluppfyllelsen utvärderas ge-

nom att man studerar medeltalen för genomströmningstiderna och andelen avgöranden som överskridit den målsatta tiden. År 2010 nåddes målsättningarna i snitt väl.

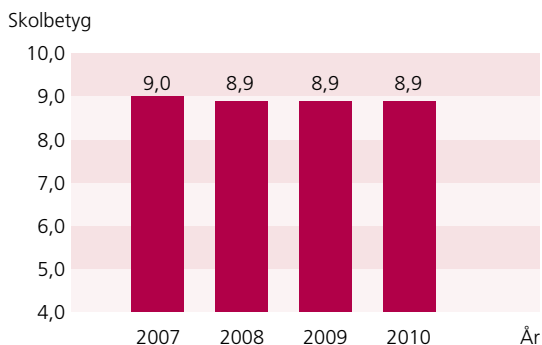
I tre av försäkringsdistrikten uppnåddes inte målet. I Helsingfors och Åbo var en bidragande orsak bl.a. att ansökningarna om arbetslöshetsförmåner och bostadsbidrag var betydligt fler än väntat. Genomströmningstiderna förlängdes i synnerhet för ansökningarna om arbetslöshetsförmåner av att man hos FPA fick invänta bindande utlåtanden från arbetskraftsmyndigheterna innan besluten kunde fattas.

FPA:s kunder får sina röster hörda allt bättre genom **kundråden**. Av dessa fortsatte kundråden för pensionsärenden, studieärenden och allmänt bostadsbidrag sin verksamhet. Nya kundråd som grundades under året var kundråden för familjeförmåner och arbetslöshetsförmåner, och dessutom inleddes arbetet med att grunda ett kundråd för arbetsgivare och företagare samt ett kundråd för svenskspråkiga. Via kundråden deltar kunderna själva i produktutvecklingen när det gäller förmånerna, bl.a. blanketter, beslut och e-tjänster. I råden är även olika organisationer mångsidigt företrädare. Via råden har man fått värdefulla synpunk-

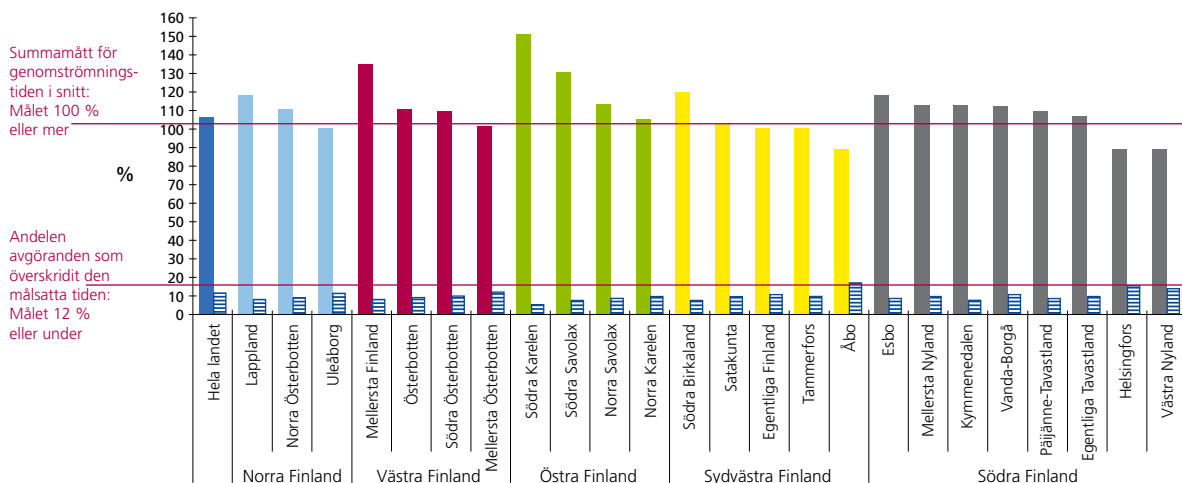
ter på besluts- och brevtexter, blanketternas utseende, e-tjänsternas användbarhet och behöven att utveckla lagstiftningen.

Enligt 5 § i lagen om Folkpensionsanstalten har fullmäktige i uppgift att övervaka Folkpensionsanstaltens förvaltning och verksamhet ”med beaktande bland annat av kvaliteten på anstaltens tjänster och tillgången till dem”. **Ett heltäckande servicenät** och skapandet av ett **mångsidigt system för uträttande av ärenden** är en positiv utveckling både med hänsyn till kundservicen och enligt fullmäktiges mening. Så har t.ex. e-tjänsterna utvecklats aktivt. Handläggningens kvalitet vid FPA utvärderas med instrument som mäter korrektheten, med förmånsspecifika övervakningsutredning-

Betyget för kundbetjäningen enligt FPA-barometern

Summamått för genomströmningstiderna och andelen avgöranden som dröjt länge

ar och med kontinuerlig uppföljning av genomströmningstiderna. **Servicekvaliteten** i övrigt utvärderas med enkätundersökningar som utförs både av FPA och av utomstående aktörer. Den kundenkät som utfördes vid FPA-byråerna 2010 resulterade i betyget 8,9. Även andra utredningar om kundbetjäningen och om verksamhetens tillförlitlighet har resulterat i höga betyg för FPA.

Under 2010 uppgick antalet **förmånsavgöranden** vid FPA till 14,1 miljoner, av vilka 10 miljoner gällde sjukvårdsersättningar. Cirka 29 000 avgöranden, dvs. 0,002 %, överklagades. FPA-besluten **överklagas** hos Besvärnsnämnden för social trygghet. Ärenden som gäller utkomstskyddet för arbetslösa överklagas hos besvärnsnämnden för utkomstskyddsärenden, medan ärenden som gäller studiestödet överklagas hos besvärnsnämnden för studiestöd.

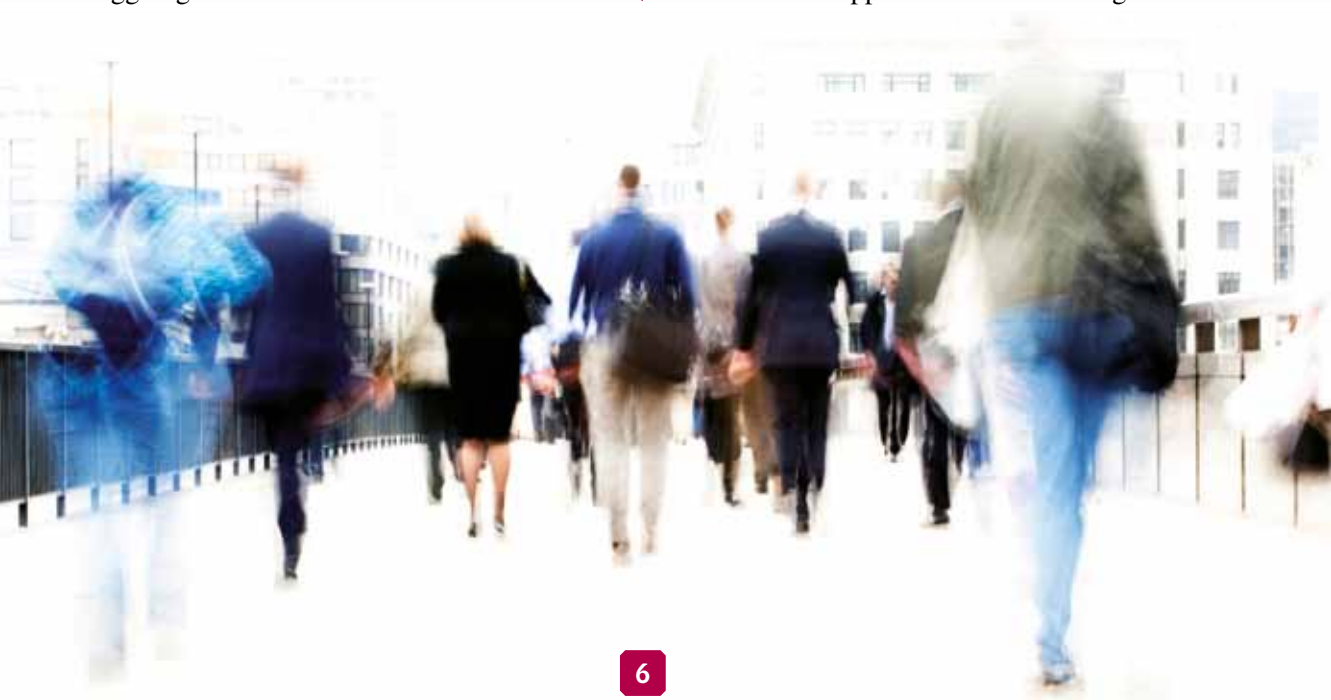
År 2009 var genomsnittstiden för handläggning av besvärärenden vid Besvärnsnämnden för social trygghet 511 dagar. Vid slutet av 2010 var den 449 dagar. I en skrivelse till social- och hälsovårdsministeriet och finansministeriet redan 2007 förutsatte fullmäktige att nödvändiga åtgärder skulle vidtas för att förbättra handläggningssituationen vid nämnden. Fullmäkti-

ge skickade en ny skrivelse i ärendet till social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet och riksdagsgrupperna 18.2.2010.

3 Vissa specialfrågor

Ansvar för att ordna **tolkningstjänster** för handikappade överfördes till FPA 1.9.2010. Handläggningen av ansökningarna om tolkningstjänster koncentrerades till Centret för tolkningsservice för handikappade (VATU-centret) som inrättats i Åbo. För förmedlingen av tolkar inrättades fem förmedlingscentraler i landet, en för varje försäkringskrets. Producenterna av tolkningstjänster, förmedlingscentralerna och det förmedlingssystem med vilket tolkarna förmedlas till kunderna upphandlades genom konkurrensutsättning. Frånsett en del tekniska problem med förmedlingssystemet i början har tolkningstjänsten och förmedlingen av tolkar fungerat bra i hela landet.

Verkställandet av **garantipensionen** som trädde i kraft i början av mars 2011 medförde rikligt med förberedande arbete vid FPA under 2010. Arbetet med att bygga upp ett datasystem för garantipensionen samt övrigt förberedande arbete utfördes huvudsakligen 2010. Vid ikraftträdandet uppskattas antalet mottagare av

garantipension till ca 116 000. FPA har informerat om garantipensionen på många olika sätt och kunderna har kontaktat FPA redan 2010. För att underlätta ansökningsprocessen skickade FPA ut över 80 000 brev och förifyllda ansökningsblanketter till pensionstagarna. En ny servicefunktion som innebär att ansökan kan göras muntligen antingen per telefon eller på en FPA-byrå underlättar också processen.

Skötseln av **underhållsstödet** överfördes till FPA 1.4.2009. Antalet ansökningar om underhållsstöd liksom antalet mottagare har stabiliserats under 2010, även om antalet mottagare och barn har ökat stadigt. Antalet avgöranden om underhållsstöd vid FPA uppgick till inemot 37 000 år 2010. Antalet barn med underhållsstöd ökade med nästan 4 000 på ett år.

Under 2010 förkortades genomströmningstiden för underhållsstödet. Under året infördes en e-tjänst för förfrågan om egna uppgifter för att förbättra kundservicen. Här kan mottagarna av underhållsstöd kontrollera sina förmånsuppgifter. Arbetet med en e-tjänst för förfrågan om indrivningsuppgifter inleddes under året, och tjänsten kommer att tas i bruk under våren 2011.

År 2010 har totalt 68,2 milj. euro indrivits i underhållsbidrag. Den ekonomiska recessionen och kundernas ekonomiska situation påverkar effektiviteten av indrivningen. Antalet ansökningar om betalningsbefrielse som lämnades in under året uppgick till 19 000, medan antalet avgöranden före överföringen uppskattades till 13 000. Indrivningen har ändå blivit effektivare under 2010.

Arbetet med att bygga upp och vidareutveckla **det nationella hälso- och sjukvårdsarkivet** (KanTa) fortsatte, liksom själva serviceverksamheten. Tjänsterna är avsedda för hälso- och sjukvården, för apoteken och för privatpersoner. De byggs upp av KanTa-servicegruppen

vid FPA i samverkan med övriga myndighetsaktörer, hälso- och sjukvårdsorganisationerna, apoteken och programleverantörerna.

FPA:s uppgifter i samband med införandet av informationssystemtjänsterna regleras i lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården och lagen om elektroniska recept. I och med de lagändringar som trädde i kraft 1.1.2011 fick FPA nya uppgifter, såsom att införa en tjänst för hantering av patientdata och att informera allmänheten om tjänsterna. Samtidigt flyttades de tidsgränser som fastställts för införandet av KanTa-tjänsterna till perioden 2012–2015. I egenskap av ny aktör fungerar Befolkningsregistercentralen som producent av certifikattjänster för hälso- och sjukvården sedan 1.12.2010.

Det **elektroniska receptet** togs i bruk i Åbo 20.5.2010. Samtidigt blev det möjligt för medborgarna att komma åt sina egna receptuppgifter via internet. Man kan se på sina receptuppgifter och övervaka användningen av dem. I Åbo hade man tillgång till ett enda patientdatasystem och apotekssystem med eRecept-beredskap, vilket begränsade införandet. Programleverantörernas samtestning av apoteks- och patientdatasystemen fortsatte i KanTa-kundtesttjänsten.

År 2010 deltog man i förberedelserna för inrättandet av en operativ styrningsenhet för elektronisk dataförvaltning inom social- och hälsovården vid Institutet för hälsa och välfärd samt i flera andra samarbetsfora tillsammans med olika intressentgrupper. Man har informerat om KanTa-tjänsterna bl.a. via media, med en patientbroschyr och på www.kanta.fi. Ett samarbete med Kuopio stad avseende testningen och införandet av det elektroniska patientdataarkivet (eArkivet) inleddes. Planeringen och genomförandet av de lagändringar som gäller det elektroniska patientdataarkivet påbörjas 2011.

Vid flera av sina möten har fullmäktige behandlat och fått en utredning om Reumastiftelsens konkursprocess, åtgärderna efter konkursen samt nuläget vad gäller **rehabiliteringen av reumatiker**. Fullmäktige gav ett uttalande i ärendet 13.4.2010. I sitt uttalande uttryckte fullmäktige sin oro över huruvida världens och rehabiliteringens höga kvalitetsnivå, dvs. patienternas ställning i en förändrad situation, kan garanteras också i fortsättningen. Fullmäktige förutsatte att FPA säkerställer den fortsatta vården och behandlingen av de rehabiliteringspatienter som man ansvarar för och att man reagerar på vårdrelationsläget tills rehabiliteringen och vården är ordnad för varje patient.

Utifrån de utredningar som fullmäktige krävt att få, har de vid sina möten konstaterat att FPA har agerat snabbt efter konkursen och aktivt gått ut med personlig kundinformation för att säkerställa rehabiliteringen för reumatiker. Rehabiliteringen för vuxna reumatiker har genomförts så smidigt som möjligt. Rehabiliteringen för barn och unga med reumatiska sjukdomar inleddes också snabbt. Efter konkurrensutsättning ingick FPA avtal om rehabilitering för reumatiker med Kruunupuisto Oy, Kuntoutumiskeskus Apila och Kuntoutus Orton. Fullmäktige har också under 2011 följt med läget och bett social- och hälsovårdsministeriet lämna en utredning om tillgången på tjänster som särskilt unga reumatiker behöver och som den allmänna hälso- och sjukvården ansvarar för.

4 Fullmäktige

Som Folkpensionsanstaltens **fullmäktige** verkade från början av 2010 riksdagsledamöterna Anneli Kiljunen (ordförande), Arja Karhuvaara (viceordförande), Hannakaisa Heikkinen, Timo Kaunisto 1.1–5.3., Tapani Töllä 9.3–22.6., Sepo Särkiniemi från 21.9., Valto Koski, Sanna Lauslahti, Hannes Manninen, Kirsi Ojansuu,

Kari Rajamäki, Paula Sihto, Lenita Toivakka och Unto Valpas.

Till **arbetsutskottet** hörde ordförande Anneli Kiljunen och viceordförande Arja Karhuvaara, samt fullmäktige Hannes Manninen, Kirsi Ojansuu och Unto Valpas. Fullmäktiges **sekreterare** var juris kandidat Olli Valpola.

5 Revisorer

Revisorerna bistår fullmäktige i övervaknings- och revisionsarbetet. Revisorerna höll år 2010 fyra revisionsmöten förutom årsrevisionen. CGR-revisorn och andra revisorer vid hans revisionsbyrå bedrev kontinuerlig övervakning, och för varje kvartal lämnade CGR-revisorn en redogörelse till fullmäktige och revisorerna.

De av fullmäktige utsedda revisorerna var professor, CGR Markku Koskela (ordförande; ersättare professor, CGR, OFR Eero Prepula), riksdagsledamot Tuula Väättäinen (viceordförande; ersättare riksdagsledamot Erkki Virtanen), riksdagsledamot Marko Asell (riksdagsledamot Sirpa Paatero), riksdagsledamot Oiva Kaltiokumpu (biträdande direktör Markku Auvinen), riksdagsledamot Markku Pakkanen 1.1–2.7., riksdagsledamot Mauri Salo fr.o.m. 21.9. (stadsdirektör, FöD Jorma Rasinmäki), riksdagsledamot Pertti Hemmilä (riksdagsledamot Sampsa Kataja), social- och finanspolitiska sekreteraren Suvi Aherto (EM Lea Krank) samt CGR, OFR Ulla-Maija Lakonen (CGR, OFR, CIA Tuulikki Tuononen). **Sekreterare** för revisorerna var ledande juristen Reijo Hyvönen.

6 Bokslut och ansvarsfrihet

Den 5 april 2011 fastställde fullmäktige Folkpensionsanstaltens **bokslut** för 2010 och beviljade styrelsen ansvarsfrihet för 2010. Protokollen över fullmäktiges plena har tillställts revisorerna och styrelsen för kännedom.

7 Centrala frågor som behandlats under året

Fullmäktige och riksdagens social- och hälsovårdsutskott höll ett gemensamt seminarium i Luosto, Sodankylä, 15–16.4.2010. Vid seminariet hölls inledningsanföranden av sakkunniga om aktuella ärenden vid Besvärnsämnden för social trygghet, rättelseförfarandet vid FPA, Sata-kommitténs förslag och aspekten på kommitténs förslag ur FPA:s synvinkel samt förbyggandet av psykisk ohälsa bland studerande.

Under 2010 har fullmäktige behandlat bland annat följande ärenden:

- handläggningen av pensionsansökningar
- bidragsfusket
- hur utvecklingsarbetet med kundservicen framskrider
- utvecklingen av personalantalet
- ansökningarnas genomströmningstider
- besvärssärenden (ställningstagande 18.2.2010 om handläggningstiderna vid Besvärnsämnden för social trygghet)
- finans- och ekonomikrisens följder för FPA
- elektroniskt direktersättningsförfarande i samband med taxiresor som ersätts av FPA
- projekt angående välbefinnandet hos medarbetarskapet 2009
- Reumastiftelsens konkurs (uttalande 13.4.2010)
- läget med den reumatikerrehabilitering som FPA svarar för
- Finlands ekonomi ur FPA:s synvinkel
- en utredning kring ämnet ”FPA i medierna”
- FPA:s placeringsverksamhet
- FPA:s strategiska grunder
- FPA:s verksamhets- och ekonomiplan samt projektportfölj 2011–2014
- eESSI-projektet inom EU
- garantipensionen och verkställandet av den
- överföringen till FPA av tolkningstjänsten för handikappade personer
- Arkki-projektet
- inledandet av processen för utarbetandet av ett program för hållbar utveckling.

8 Inspektionsresor och orientering i FPA:s verksamhet på krets- och lokalnivå

Fullmäktige företog en **inspektionsresa** till Sydvästra och Västra Finlands försäkringskretsar 24–25.8.2010.

Under resan besökte man FPA-byråerna i Tammerfors och Ikalis. Direktör Ala-Peijari berättade om vården av reumatiker vid Kuntoutumiskeskus Apila. Dessutom bekantade man sig med verksamheten vid indrivningsenheten i Tammerfors. Vid ett besök hos Västra Finlands kretscentral i Seinäjoki gavs en översikt av verksamheten vid kretscentralen och vid försäkringsdistriktet för Södra Österbotten.

9 Bilagor

Som bilagor ingår en förteckning över fullmäktige och ersättare (bilaga 1), revisionsberättelsen (bilaga 2) samt FPA:s forskningsavdelnings översikt av centrala forskningsresultat och -iakttagelser 2010 (bilaga 3).

Helsingfors den 5 april 2011

Anneli Kiljunen

Hannakaisa Heikkinen

Arja Karhuvaara

Valto Koski

Sanna Lauslahti

Hannes Manninen

Kirsi Ojansuu

Kari Rajamäki

Paula Sihto

Seppo Särkiniemi

Lenita Toivakka

Unto Valpas

FÖRTECKNING ÖVER FULLMÄKTIGE OCH ERSÄTTARE

Fullmäktige 1.1–31.12.2010

Kiljunen, Anneli, riksdagsledamot
(ordförande)

Ersättare:

Kuusisto, Merja, riksdagsledamot

Karhuvaara, Arja, riksdagsledamot
(viceordförande)

Salo, Petri, riksdagsledamot

Heikkinen, Hannakaisa, riksdagsledamot

Paloniemi, Aila, riksdagsledamot

Kaunisto, Timo, riksdagsledamot (1.1–5.3)

Tölli, Tapani, riksdagsledamot (9.3–22.6)

Särkiniemi, Seppo, riksdagsledamot
(fr.o.m. 21.9)

Salovaara, Pertti, riksdagsledamot

Koski, Valto, riksdagsledamot

Taiveaho, Satu, riksdagsledamot

Lauslahti, Sanna, riksdagsledamot

Asko-Seljavaara, Sirpa,
riksdagsledamot

Manninen, Hannes, riksdagsledamot

Henriksson, Anna-Maja,
riksdagsledamot

Ojansuu, Kirsi, riksdagsledamot

Alanko-Kahiluoto, Outi,
riksdagsledamot

Rajamäki, Kari, riksdagsledamot

Taimela, Katja, riksdagsledamot

Sihto, Paula, riksdagsledamot

Kärkkäinen, Kari, riksdagsledamot

Toivakka, Lenita, riksdagsledamot

Larikka, Jari, riksdagsledamot

Valpas, Unto, riksdagsledamot

Tiusanen, Pentti, riksdagsledamot

REVISIONSBERÄTTELSE

Till Folkpensionsanstaltens fullmäktige

Vi har granskat Folkpensionsanstaltens bokföring, bokslut, verksamhetsberättelse och förvaltning för räkenskapsperioden 1.1–31.12.2010. Bokslutet omfattar Folkpensionsanstaltens och pensionsansvarsfondens balansräkning, resultaträkning och noter.

Styrelsens ansvar

Styrelsen ansvarar för upprättandet av bokslutet och verksamhetsberättelsen och för att de ger riktiga och tillräckliga uppgifter enligt gällande bestämmelser och föreskrifter om upprättande av bokslut och verksamhetsberättelse i Finland. Styrelsen svarar för att tillsynen över bokföringen och kapitalförvaltningen är ordnad på ett behörigt sätt och att bokföringen är lag-enlig och kapitalförvaltningen ordnad på ett be-tryggande sätt.

Revisorns skyldigheter

Vår skyldighet är att uttala oss om bokslutet och verksamhetsberättelsen på grundval av revisionen. Revisionslagen förutsätter att vi iakt-tar yrkesetiska principer. Vi har utfört revisio-nen enligt god revisions sed i Finland. God re-visionssed förutsätter att vi planerar och utför revisionen för att uppnå rimlig säkerhet om hu-ruvida bokslutet och verksamhetsberättelsen innehåller väsentliga felaktigheter och om hu-ruvida medlemmarna i styrelsen har gjort sig skyldiga till handling eller försummelse som kan medföra skadeståndsskyldighet gentemot Folkpensionsanstalten, eller brutit mot lagen om Folkpensionsanstalten.

En revision innefattar att genom olika åtgärder inhämta revisionsbevis om belopp och annan

information som ingår i bokslutet och verksamhetsberättelsen. Valet av åtgärder utgår från revisorns omdöme och bedömning av riskerna för väsentliga felaktigheter på grund av oegentligheter eller fel. Vid denna riskbedömning beaktar revisorn de delar av den interna kontrollen som är relevanta för hur bokslutet och verksamhetsberättelsen upprättas för att ge riktiga och tillräckliga uppgifter. Revisorn bedömer den interna kontrollen för att kunna planera relevanta granskningsåtgärder med hänsyn till omständigheterna, men inte i syfte att göra ett uttalande om effektiviteten i den interna kontrollen. En revision innefattar också en utvärdering av ändamålsenligheten i de redovisningsprinciper som har använts, och av rimligheten i företagsledningens uppskattningar i redovisningen, liksom en utvärdering av den övergripande presentationen av bokslutet och verksamhetsberättelsen.

Enligt vår mening är de revisionsbevis som har inhämtats tillräckliga och ändamålsenliga som grund för uttalandet.

Uttalande

Enligt vår uppfattning ger bokslutet och verksamhetsberättelsen riktiga och tillräckliga uppgifter om resultatet av Folkpensionsanstaltens verksamhet och ekonomiska ställning enligt gällande bestämmelser och föreskrifter om upprättande av bokslut och verksamhetsberättelse i Finland, lagen om Folkpensionsanstalten och de principer för bokslutet som godkänts av fullmäktige. Uppgifterna i verksamhetsberättelsen och bokslutet är konfliktfria.

Vi förordar att bokslutet fastställs och styrelsemedlemmarna beviljas ansvarsfrihet för den av oss granskade räkenskapsperioden.

Helsingfors den 31 mars 2011

Markku Koskela
Professor, CGR

Suvi Aherto
Social- och finanspolitisk
sekreterare

Marko Asell
Riksdagsledamot

Sampsä Kataja
Riksdagsledamot

Mauri Salo
Riksdagsledamot

Ulla-Maija Lakonen
CGR, OFR

ÖVERSIKT AV FORSKNINGENS CENTRALA RESULTAT OCH IAKTTAGELSER 2010

Familjebegreppet i lagstiftningen är oklart

Den bild sociallagstiftningen förmedlar av familjen är oklar. I lagarna definieras begreppet familj på basis av såväl kylskåp, adress som släktskapsband, och det görs på olika sätt i fråga om olika förmåner: ibland inkluderas barnen, ibland sambon, ibland sambons barn, ibland vuxna barn, syskon och mor- eller farföräldrar – ibland inte. Denna variation gör det svårt för medborgaren att förstå kriterierna för olika förmåner och de varierande definitionerna är inte alltid lätta ens för en sakkunnig. Dessutom står definitionerna i strid med familjelagstiftningen på så sätt att presumtionerna om familjens försörjning i sociallagstiftningen inte alltid motsvarar de rättigheter som garanteras i familjelagstiftningen.

Regleringen är en kontinuerlig avvägning mellan å ena sidan administrativ ändamålsenlighet och offentlig ekonomi och å andra sidan klarhet, konsekvens och rättvisa i lagstiftningen. Sociallagstiftningen har reviderats utan att man beaktat lagstiftningen som helhet eller de ändringar som skett i familjerätten. Sociallagstiftningen är också delvis föråldrad.

Ju oklarare lagstiftning, desto mera framhävs ansvaret hos lagens verkställare för de enskilda tolkningarna. Tolkningar som strider mot lagen får ändå inte göras. Det finns skäl att rätta till de interna inkonsekvenserna i lagstiftningen.

Källa: *Faurie M & Kalliomaa-Puha L. Jääkaappi, osoite vai sukuside? Perheen määritelmät sosiaalilainsäädännössä. I verket: Hämäläinen U, Kangas O (toim.). Perhepiirissä. Helsinki: Kela, 2010: 28–61.*

Barnen omhändertagna, föräldrarna i en svår situation

En undersökning gjord av FPA och Institutet för hälsa och välfärd visar att föräldrar till barn som placerats utanför hemmet eller omhändertagits lider av fattigdom och att de är starkt beroende av den sociala tryggheten. Dessa föräldrar får utkomststöd betydligt oftare än föräldrar i finländska barnfamiljer i genomsnitt. Dessutom har de problem med att få fäste på arbetsmarknaden och med hälsan och funktionsförmågan.

Föräldrar till omhändertagna barn blir klart oftare sjukpensionerade än föräldrar i genomsnitt och grunden för pensioneringen är ofta allvarliga psykiska problem. Enligt undersökningen ökar rentav föräldrarnas arbetslöshets-, försörjnings- och hälsoproblem efter att ett barn omhändertagits, fastän dessa problem redan före omhändertagandet är vanligare än hos befolkningen i motsvarande ålder i genomsnitt.

Bristerna i välfärden för de placerade barnens föräldrar är oroväckande stora jämfört med den övriga befolkningen och föräldrarnas problem med sjukdom och arbetsförmåga kräver mera uppmärksamhet än vad de hittills fått. Såväl stödåtgärderna inom den öppna vården som stödet till föräldrarna och familjen efter att ett barn placerats behöver utvecklas.

Källa: *Saarikallio-Torp M, Heino T, Hiilamo H, Hytti H, Rajavaara M. Lapset huostasaa, vanhemmat ahdingossa. I verket: Hämäläinen U, Kangas O, toim. Perhepiirissä. Helsinki: Kela, 2010: 236–264.*

Barn använder sällan psykofarmaka, användningen blir vanligare hos unga vuxna

I Finland är det fortfarande ovanligt att barn under 15 år använder psykofarmaka, trots att användningen ökat. När man går in för läkemedelsbehandling påbörjas behandlingen ofta av en specialist och läkemedelsbehandlingen utgör ett element i helhetsvården. De läkemedel som är vanligast i denna ålder är ADHD-läkemedel bland pojkar och antidepressiva medel bland flickor. Finländska barn använder ändå sällan ADHD-läkemedel: år 2007 använde cirka 0,6 % av de finländska barnen i åldern 7–15 år ADHD-läkemedel, medan motsvarande andel var cirka 1 % i Danmark och Sverige, 2 % i Norge och 5 % på Island. Skillnaderna mellan länderna kan bero på skillnader i behandlingspraxis och på att läkemedlen har upptagits i ersättningsystemet rätt sent i Finland.

Användningen av andra psykofarmaka än ADHD-läkemedel blir vanligare efter 15 års ålder. Mest används antidepressiva medel, men bland unga vuxna är också användningen av sömmedel och lugnande medel betydande. I fråga om unga vuxna är det i allmänhet en icke-specialiserad läkare som fattar beslutet om att inledda behandlingen. Det förefaller som om de som lider av psykiska störningar och beteendestörningar i ungdomsåren och den sena ungdomen inte får samma specialiserade helhetsvård för sina problem som de yngre åldersgrupperna.

Källor: Foulon V, Svala A, Koskinen H, Chen TF, Saastamoinen LK, Bell JS. *Impact of regulatory safety warnings on the use of antidepressants among children and adolescents in Finland. Journal of Child and Adolescent Psychopharmacology* 2010; 20;145–150.

Martikainen JE, Autti-Rämö I. *Lääkkeitä rauhattomille pojille ja masentuneille tytöille. I publikationen: Hämmäläinen U, Kangas O, toim. Perhepiirissä. Helsinki: Kela 2010 216–235.*

Zoëga H, Furu K, Halldórsson M, Thomsen PH, Sourander A, Martikainen JE. *Use of ADHD drugs in the Nordic Countries: a population-based comparison study. Acta Psychiatrica Scandinavica* 2010;1–8. DOI: 10.1111/j.1600-0447.2010.01607.x

Samarbetet mellan apoteken och FPA fungerar

Läkemedelsersättningarna har redan i över 40 års tid i huvudsak utbetalats via apoteken och årligen expedieras över 37 miljoner recept som berättigar till ersättning. FPA:s och apotekens personal är nöjd med sitt inbördes samarbete och apotekens personal anser att den får sakkunnig service från FPA. I oklara situationer kontaktar apoteken FPA per telefon, och vid FPA grundades hösten 2009 en direkt telefonlinje för apoteken för frågor som gäller ersättningsärenden. Såväl apotekens som FPA:s personal önskade mera samarbete, särskilt utbildning och personliga sammankomster på lokalnivå. Apotekens personal vill också att apoteken ska ha egna kontaktpersoner och att e-post ska kunna användas vid skötseln av ärenden.

Källa: Uusitalo T, Tiittanen M, Saastamoinen LK. *Kelan ja apteekkien yhteistyö toimii. Sosiaalivakuutus* 2010; 48(2): 40–41.

Valen av läkemedel mot diabetes och högt kolesterol följer riktlinjerna

Läkemedelsbehandlingen av typ 2-diabetes har närmast sig vad som anges i riktlinjerna för vård och behandling. Användningen av metformin, som rekommenderas som förstahandsläkemedel, har gradvis ökat. År 2009 använde redan tre av fyra typ 2-diabetiker metformin. Också blodtrycksbehandling med hjälp av ACE-hämmare eller angiotensin II-antagonister och behandling av blodets fettvärden med hjälp av statiner har ökat hos typ 2-diabetiker i enlighet med riktlinjerna för vård och behandling.

Den billigaste statinen, simvastatin, har blivit den primära läkemedelsbehandlingen vid behandling av höga fettvärden och de dyraste statinerna, atorvastatin och rosuvastatin, har blivit andrahandsalternativ i behandlingen. En förändring i denna riktning skedde redan som en följd av prissänkningen på simvastatinpreparat, men den ersättningsbegränsning som gällde atorvastatin åren 2006–2009 och som fortfarande gäller rosuvastatin påskyndade förändringen. Begränsningen uppskattas ha sparat flera tiotals miljoner euro i läkemedelsutgifter.

Källor: *Kalliokoski A, Martikainen JE, Saastamoinen LK. Tyypin 2 diabeteksen lääkehoito vuosina 2004–2009. Finlands Läkartidning 2010; 65: 2411–2413.*

Martikainen JE, Saastamoinen LK, Korhonen MJ, Enlund H, Helin-Salmivaara A. Impact of restricted reimbursement on the use of statins in Finland. A register-based study. Medical Care 2010; 48: 761–766.

Tre vägar till samma resultat? Pensionsreformerna i Danmark, Finland och Sverige

I en undersökning granskades de pensionsreformer som under 1990–2000-talen genomfördes i Danmark, Finland och Sverige. I alla dessa länder har det gjorts betydande ändringar i pensionerna, men processen och sättet att genomföra ändringen har avvikit från varandra. I Sverige skrotades det gamla pensionssystemet fullständigt. Reformen var en politisk process som leddes av en politisk arbetsgrupp. Det fördes också en medborgardebatt om pensionsreformen och den behandlades på partikongresserna.

I Finland reformerades pensionerna stegvis. Systemets kulisser bevarades, men inom dem skedde mindre ändringar som påverkar såväl bestämningsgrunderna för pensionerna som pensionsnivåerna. Processen var arbetsmark-

nadsstyrd och politikerna höll sig i bakgrunden. Också tjänstemännens och pensionsexpertenas roll var synligare hos oss än i Sverige, där tjänstemännen inte hade tillstånd att framföra sina åsikter i offentligheten.

I Danmark lyckades man inte på 1960- eller 1970-talet åstadkomma något ordentligt arbetspensionssystem och till följd av detta vann olika arbetsmarknadsbaserade och individuella pensionsförsäkringar terräng. Numera omfattas majoriteten av de danska löntagarna av något slags avtalsbaserad arbetsmarknadspension och arbetsmarknadspensionerna håller på att bli den viktigaste komponenten i danskarnas pensionsskydd. I Danmark har man framskridit på ad hoc-basis, genom att kryssa sig fram enligt den aktuella situationen.

Trots olika historia och olika utgångspunkter kan det gå så att länderna med tiden närmar sig varandra i fråga om förhållandet mellan garanti- eller grundpension, lagstadgad arbetspension och frivilliga tilläggs pensioner.

Källa: *Kangas, O, Lundberg U, Ploug, N. Three Roads to Pension Reform: Politics and Institutions in Reforming Pensions in Denmark, Finland and Sweden. Social Policy and Administration, Vol. 44 (2010): 3, 265–284.*

Utkomststöd söks ofta för boendekostnaderna

Boendet för hushåll med låga inkomster stöds ofta inte bara med bostadsbidrag, utan också med utkomststöd. I en undersökning beställd av social- och hälsovårdsministeriet och genomförd av FPA:s forskningsavdelning kartlades problem i anslutning till samordningen av och överlappningen mellan det allmänna bostadsbidraget och utkomststödet.

Enligt undersökningen är boendekostnadernas andel i allmänhet betydande i fråga om

utkomststöd. För ensamboende mottagare av grundtrygghetsförmåner för arbetslösa var den del av boendekostnaderna som inte kunde täckas med bostadsbidraget eller arbetslöshetsdagpenningen i genomsnitt 170 euro. Boendekostnaderna överstiger ofta kännbart de normer som gäller det allmänna bostadsbidraget, vilket ökar behovet av utkomststöd. De strama inkomstgränserna för bostadsbidraget och de exakta normerna för boendekostnader bidrar till att skapa utkomststödsberoende.

Genom en enkät riktad till kommunerna och samkommunerna utreddes också hur man i kommunerna beaktar boendeutgifterna när utkomststöd beviljas. Det finns stora skillnader mellan kommunerna i fråga om på vilken nivå och på vilket sätt boendekostnader beaktas. Därför befinner sig utkomststöds klienter i olika kommuner i en sinsemellan ojämlig situation.

Källor: *Honkanen P. Asumiskustannukset toimeentulotuessa. Helsingfors: FPA, Social trygghet och hälsa: referat 72, 2010.*

Heinonen H-M. Asumismenojen huomioon ottaminen toimeentulotuessa ja yleinen toimeentulotilanne kunnissa ja kuntayhtymissä vuosittain 2009. Helsingfors: FPA, Social trygghet och hälsa: referat 73, 2010.

Beräkningar om en reform av föräldraledigheten

Med hjälp av en mikrosimuleringsmetod kan de möjliga effekterna av olika politiska åtgärder uppskattas. I en undersökning uppskattades hur stor del av familjerna med föräldrapenning som skulle dra ekonomisk nytta eller lida ekonomisk förlust om papporna tog ut hälften av den nuvarande föräldraledigheten eller om de fick och till fullo använde tre nya pappamånader och mammorna under tiden hade arbete. Dessutom uppskattades vad det förändrade beteendet skulle kosta i brutto och netto.

Utgångspunkten var två fiktiva alternativ. Först utgick man ifrån att papporna tar ut hälften av den nuvarande föräldraledigheten på sex månader och att mammorna har arbete under denna tid (en modifiering av den isländska likadelningsmodellen). I det andra alternativet förlängdes föräldrapenningsperioden med tre månader som i sin helhet används av papporna medan mammorna övergår från hemvårdsstöd till förvärvsarbete (en modifiering av den långa ledigheten i Sverige).

Det första alternativet skulle ha gagnat cirka 30 procent av barnfamiljerna, men det andra alternativet, dvs. en förlängning av föräldraledigheten, hälften av barnfamiljerna. Dagpenningsutgifterna skulle i det senare alternativet ha tredubblats jämfört med det första alternativet, men nettokostnaderna skulle ha varit de omvända. De utgifter och sänkta förvärvsinkomster som en förlängning av ledigheten med inkomstrelaterad föräldrapenning innebär för papporna skulle bättre än i det första alternativet kompenseras av ökade löneinkomster för mammorna i stället för perioder med hemvårdsstöd.

Källa: *Haataja A. Isäkiintiöt suomalaisen vanhempainvapaaseen – mallia Islannista vai Ruotsista? I verket: Ervasti H, Kuivalainen S ja Nyqvist L (toim.) Köyhyys, tulonjako ja eriarvoisuus. Tutkimuksia 2. Turku: TW-CR. 162–183.*

Taxiresor som ersätts av FPA är viktiga också för taxiföretagare

Enligt en enkät riktad till taxiföretagare har de reseersättningar som betalas av FPA en avsevärt större betydelse för företagarna på landsbygden än för de taxiföretagare som verkar i städerna. För kunderna kan det vara en stor lättnad att få hjälp av en bekant taxichaufför.

FPA betalar med stöd av sjukförsäkringslagen ersättning för resekostnader i anslutning

till sjukdom, graviditet eller rehabilitering som grundar sig på ett rehabiliteringsbeslut av FPA eller den offentliga hälso- och sjukvården. År 2009 ersattes sammanlagt 2,7 miljoner taxiresor av sjukförsäkringen. Antalet utgör ungefär hälften av alla resor som sjukförsäkringen ersätter.

Många taxiföretagare sköter vid sidan om skjutsarna också andra uppgifter för kunderna. Särskilt de svars personer som verkar på landsbygden berättade att de hjälper sina kunder också inne på sjukhuset. De fungerar således i praktiken som följeslagare. En bekant taxichaufför kan hjälpa kunden i många vardagliga situationer, när det inte finns släktingar eller vänner som hjälp.

Källa: *Palta P. Sairausvakuutuksen korvaamat taksimatkat. Taksiryrittäjille tehdyn kyselytutkimuksen tuloksia. Helsingfors: FPA, Arbetspapper på webben 10, 2010.*

Rehabiliteringspenningen för unga har inte minskat sjukpensioneringarna bland personer under 25 år

En utredning om de förmåner vid arbetsoförmåga och rehabiliteringsförmåner som unga

under 25 år har fått, visar att rehabiliteringspenningen för unga har skjutit upp, men inte minskat sjukpensioneringarna. Antalet unga som är arbetsoförmögna har ökat, men tills vidare har ökningen varit måttlig.

Trots att sjukpensioneringarna visar en svag tendens att öka, gör forskarna en positiv helhetsbedömning av effekterna av det rehabiliteringspenningssystem som särskilt är avsett för unga. Systemet har gjort det möjligt för unga över 15 år som tidigare fallit utanför systemen att omfattas av rehabilitering.

Antalet unga som får sjukdagpenning har ökat i jämn takt sedan år 1999. Andelen personer under 25 år som fick sjukdagpenning uppgick år 2008 till 0,47 procent av befolkningen. I slutet av år 2008 fick 2,2 procent av de unga under 25 år någon sjukdomsrelaterad utkomstförmån, rehabiliteringspenningarna inkluderade. Motsvarande andel år 1995 var 1,5 procent.

Källa: *Koskenvuo K, Hytti H, Autti-Rämö I. Alle 25-vuotiaiden nuorten työkyvyttömyys- ja kuntoutusetuuksien käyttö ajalla 1995–2008. Kuntoutus 2010; 2: 34–43.*

Familjerehabilitering ger föräldrarna krafter – också till nytta för barnen

I FPA:s familjerehabilitering deltog åren 2005–2008 sammanlagt 1 514 barn och unga med familjer i 12 olika familjerehabiliteringsprojekt. I rehabiliteringen deltog barn i olika ålder med olika diagnoser. Barnens symtom minskade hos två av tre, förblev oförändrade hos en femtedel och ökade hos en knapp femtedel enligt föräldrarnas bedömningar. Föräldrarnas omsorg för barnet, nära familjerelationer och en tillräckligt lång rehabiliteringstid hade ett positivt samband med minskade symtom hos barnet.

Formen av rehabilitering inverkade på olika sätt på det stöd föräldrarna och barnen fick av rehabiliteringen. Barnen hade nytta av individ- och familjeinriktad rehabilitering och föräldrarna av rehabilitering inriktad på familjeterapi och gruppverksamhet. Hjälp av den närmaste kretsen ökade föräldrarnas resurser. Att rehabiliteringen stärkte föräldrarnas resurser var till hjälp också för barnen.

Källa: *Linnakangas R, Lehtoranta P, Järviski A, Suikkanen A. Perhekuntoutus puntarissa. Kelan psykiatrisen perhekuntoutuksen kehittämisshankkeen arviointi. Helsingfors: Social trygghet och hälsa: undersökningar 109, 2010.*

Rehabilitering för äldre förbättrar förutsättningarna för självständigt boende

I en uppföljning som pågick fem år (projektet ÅLDER) undersöktes hur rehabilitering förbättrar äldre människors funktionsförmåga. I forskningsprojektet deltog 741 personer som fick FPA:s vårdbidrag för pensionstagare och som löpte risk att inte längre klara sig hemma på grund av nedsatt funktionsförmåga. Deltagarna indelades slumpmässigt i en rehabiliteringsgrupp och en kontrollgrupp.

I utgångssituationen skilde sig medlemmarna

av rehabiliteringsgruppen och medlemmarna av kontrollgruppen inte från varandra. Kvinnornas (86 %) genomsnittsålder var 79 år och männens 75 år. Deltagarnas fysiska prestationsförmåga var svag. Depression förekom hos 17 procent och 30 procent hade nedsatt psykisk kapacitet. Vid ettårsuppföljningen hade funktionsförmågan hos personerna i rehabiliteringsgruppen förbättrats eller försvagats mindre än i kontrollgruppen – effekterna av rehabiliteringen syntes således.

Rehabiliteringen förbättrade förutsättningarna att bo självständigt för hemmaboende, svaga äldre människor, men den förlängde inte tiden för hemmaboende i femårsuppföljningen. I rehabiliteringsgruppen ökade användningen av hem- och stödtjänster, men kostnaderna för socialtjänster, speciellt boendekostnader, var efter rehabiliteringen lägre än hos kontrollgruppen, eftersom personerna i rehabiliteringsgruppen använde lättare serviceformer.

Projektet ÅLDER genomfördes åren 2002–2007 i samarbete mellan avdelningen för hälsovård och utkomstskydd och forskningsavdelningen vid FPA samt Helsingfors universitet, Jyväskylä universitet och Finlands Kommunförbund.

Källa: *Hinkka K, Karppi S-L (toim.). IKÄ-kuntoutus. Heikkokuntoisten ikäihmisten verkostomallisen kuntoutuksen toteutuminen ja vaikuttavuus. Helsingfors: FPA, Social trygghet och hälsa: undersökningar 112, 2010.*

Servicedlar lämpar sig för produktifierade tjänster

FPA ämnar genomföra ett försök för att se om servicedlar fungerar vid anskaffning av rehabiliteringstjänster. På basis av den förstudie som gjorts lämpar sig servicedlar inte för alla personer med funktionsnedsättning eller för alla livssituationer. För att underlätta användningen av servicedlar måste uppgifter om

serviceproducentens utbildning, specialkompetens, erfarenhet och lokaler fås från FPA:s serviceproducentregister. För att klara av att skaffa tjänster i den allt snårigare servicedjungeln behöver klienterna servicehandledning eller annat stöd för att samordna servicen och skaffa tjänster. Den utredning som gjorts är till nytta inte bara för FPA, utan också för andra som planerar att använda servicesedlar för anskaffning av rehabiliteringstjänster.

Källa: *Salminen A-L. Palvelusetelillä fysioterapiaa? Kelan palvelusetelikokeilun esiselvitys. Helsingfors: Social trygghet och hälsa: referat 70.*

Skillnader i hur nordbor återvänder till det egna landet efter studier utomlands

Andelen personer som avlagt examen utomlands och som återvänder till det egna landet efter att de utexaminerats varierar påtagligt mellan de olika nordiska länderna. Andelen utexaminerade som återvänder till hemlandet är högst i Norge och på Island. Danskar och finländare fortsätter däremot oftare än andra nordbor att bo utomlands efter att de avlagt sin examen. Vid tidpunkten för enkäten bodde 40 procent av de finländare som avlagt examen i utlandet fortfarande utomlands och de flesta av dem hade en utländsk make eller maka.

Det offentliga studiestödssystemet är den viktigaste finansieringskällan för studier utomlands, även om den relativa betydelsen av studiepenning respektive studielån varierar mellan länderna. Studiestödets andel av studiefinansieringen är störst i Norge (76 %) och minst i Finland (52 %). De finländare som har studerat utomlands är allmänt taget mycket nöjda med det studiestöd de fått.

De som avlagt sin examen utomlands stöter i Finland oftare på problem med att få arbete än de som har studerat i hemlandet. Bland arbetsgivarna i de länder som var med i jämförelsen

är man enligt svarspersonerna klart mera positivt inställd till utländska examina på Island och Färöarna än i Finland.

Källa: *Saarikallio-Torp M, Wiers-Jenssen J (toim.). Nordic students abroad. Student mobility patterns, student support systems and labour market outcomes. Helsingfors: FPA, social trygghet och hälsa: undersökningar 110, 2010.*

Medborgaropinionen har inte beaktats vid ändringarna i systemet för välfärdstjänster

Enkätundersökningar visar att det bland finländarna finns ett starkt stöd för välfärdsstaten och de offentligt producerade välfärdstjänsterna. Åsikterna har inte förändrats trots att nedskärningar har gjorts i kommunernas servicesystem och uppgifter har överförts på privata aktörer.

I en doktorsavhandling som tillkommit vid institutionen för sociala vetenskaper vid Åbo universitet och publicerats av FPA, granskas finländarnas inställning till de lokala välfärdstjänsterna åren 1996–2006. Fokus i studien ligger särskilt på hur medborgarna har ställt sig till arbetsfördelningen mellan den privata och den offentliga sektorn i fråga om välfärdstjänsterna.

Enligt studien har servicesystemets institutionella utveckling och den politik som bedrivits åren 1996–2006 gått i annan riktning än medborgarnas åsikter. Nedskärningar har gjorts i kommunernas servicesystem och uppgifter har överförts på privata aktörer. Samtidigt har beslutsfattarna varit tvungna att motivera varför medborgarnas preferenser kan åsidosättas. Beslutsfattarna har betonat ansvarsfullhet, nödvändighet samt strävan att bevara välfärdsstaten.

Källa: *Kallio J. Hyvinvointipalvelujärjestelmän muutos ja suomalaisten mielipiteet 1996–2006. Helsingfors: FPA, Social trygghet och hälsa: undersökningar 108, 2010.*

Forskningsrapporter publicerade i FPA:s vetenskapliga publikationsserier 2010

1. *Johanna Kallio*
Hyvinvointipalvelujärjestelmän muutos ja suomalaisten mielipiteet
Social trygghet och hälsa: undersökningar 108.
2. *Ritva Linnakangas, Pirjo Lehtoranta, Aila Järvikoski ja Asko Suikkanen*
Perhekuntoutus puntarissa. Kelan psykiatrisen perhekuntoutuksen kehittämishankkeen arviointi.
Social trygghet och hälsa: undersökningar 109.
3. *Miia Saarikallio-Torp and Jannecke Wiers-Jenssen, eds.*
Nordic students abroad. Student mobility patterns, student support systems and labour market outcomes.
Social trygghet och hälsa: undersökningar 110.
4. *Rainer Grönlund*
Pitkään kotona – kuntoutuksen avullako?
Tutkimus ryhmämuotoisesta kuntoutuksesta.
Social trygghet och hälsa: undersökningar 111.
5. *Katariina Hinkka ja Sirkka-Liisa Karppi, toim.*
IKÄ-kuntoutus. Heikkokuntoisten verkostomallisen kuntoutuksen toteutuminen ja vaikuttavuus.
Social trygghet och hälsa: undersökningar 112.
6. *Heikki Suoyrjö*
Kelan järjestämän kuntoutuksen kohdentuminen ja vaikutukset työkykyyn kunnallisilla työpaikoilla.
Social trygghet och hälsa: undersökningar 113.
7. *Arttu Saarinen*
Suomalaiset lääkärin ja Suomen Lääkäriliitto osana hyvinvointivaltiota ja sen terveyspolitiikkaa.
Social trygghet och hälsa: undersökningar 114.
8. *Anna-Liisa Salminen*
Palvelusetelillä fysioterapiata?
Kelan palvelusetelikoikeuden esiselvitys.
Social trygghet och hälsa: referat 70.
9. *Pirjo Nikkanen*
Vaikeavammaisen henkilön kuntoutussuunnitelman rakentamisen käytännöt
Social trygghet och hälsa: referat 71.
10. *Pertti Honkanen*
Asumiskustannukset toimeentulotuessa.
Social trygghet och hälsa: referat 72.
11. *Hanna-Mari Heinonen*
Asumismenojen huomioon ottaminen toimeentulotuessa ja yleinen toimeentulotilanne kunnissa ja kuntayhtymissä syksyllä 2009.
Social trygghet och hälsa: referat 73.
12. *Pertti Honkanen, toim.*
JUTTA-käsikirja. Tulonsiirtojen ja verotuksen mikrosimulointijärjestelmä.
Särpublication, andra reviderade upplagan.
(Publicerad endast i pdf-form)
13. *Ulla Hämäläinen ja Olli Kangas, toim.*
Perhepiirissä.
Temabok.
14. *Heikki Hiilamo, Olli Kangas, Kristiina Manderbacka, Päivi Mattila-Wiro, Mikko Niemelä ja Lauri Vuorenkoski*
Hyvinvoinnin turvaamisen rajat. Näköaloja talouskriisiin ja hyvinvointivaltion kehitykseen Suomessa.
Särpublication.

Webbpublikationer

1. *Anita Haataja*
Vanhempainrahaa saaneet äidit. Taustatietoa vuonna 2006 äitiys- ja vanhempainrahaa saaneiden äitien demografisista ja toimeentuloon liittyvistä tekijöistä Kela-Stakes-tutkimusaineistossa.
Arbetspapper på webben 9.
2. *Päivi Paltta*
Sairausvakuutuksen korvaamat taksimatkat.
Taksiryttäjille tehdyn kyselytutkimuksen tuloksia.
Arbetspapper på webben 10.
3. *Robert Hagfors ja Jouko Kajanoja*
Hyvän kehän hypoteesi. Teoreettista taustaa ja empiiristä arviointia.
Arbetspapper på webben 11.
4. *Merja Komu ja Katri Hellsten*
Luottamus ihmisiin ja luottamus instituutioihin Euroopassa.
Arbetspapper på webben 12.
5. *Markus Kainu*
Yhteispalvelututkimus 2010. Yhteispalvelu asiakkaiden, palveluneuvojien ja viranomaispäätäjien näkökulmasta.
Arbetspapper på webben 13.
6. *Seppo Sallila*
Tulonsiirtojärjestelmän köyhyyttä vähentävät ominaisuudet ja niiden hyödyntäminen köyhyyttä vähennettäessä.
Arbetspapper på webben 14.
7. *Robert Hagfors and Jouko Kajanoja*
Welfare states and social sustainability.
An application of SEM and SOM in a virtuous circle environment.
Arbetspapper på webben 15.
8. *Jouko Lind ja Tuula Toikka*
Työkyvyllään merkittävästi heikentyneiden ammatillinen kuntoutuminen.
Arbetspapper på webben 16.
9. *Jouko Lind*
Ammattikoulutusta Kelan kuntoutuksena vuonna 2003 saaneiden työ- ja eläketilanteen rekisteriseuranta vuosina 2003–2006.
Arbetspapper på webben 17.
10. *Mikko Niemelä*
Public and social security officials' perceptions of the causes of poverty in Finland.
Arbetspapper på webben 18.
11. *Katariina Hinkka, Kristiina Härkäpää ja Aila Järvikoski (toim.)*
Monimenetelmäinen kuntoutuksen tutkimus. Artikkelikatsaus kuntoutuksen 3. valtakunnallisesta tutkimusseminaarista.
Arbetspapper på webben 19.

Ytterligare information och beställningar

De senaste forskningsrönen finns på Forskningsavdelningens webbsidor på adressen www.kela.fi/tutkimus. Aktuell diskussion kan föras på forskningsbloggen på adressen www.kela.fi/tutkimusblogi. Det går också att följa forskningen vid FPA på Twitter: twitter.com/kelantutkimus.

Alla publikationer som gets ut i serierna liksom största delen av de övriga publikationerna kan laddas ner gratis på Forskningsavdelningens webbsidor. Beställning av tryckta publikationer: publ@kela.fi eller tfn 020 634 1947.

